

Рудик В. Фінансові відносини суб'єктів загальнообов'язкового накопичувального пенсійного страхування в контексті нового пенсійного законодавства України [Електронний ресурс] / В. Рудик // Соціально-економічні проблеми і держава. — 2013. — Вип. 1 (8). — С. 228-237. — Режим доступу до журн. : <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2013/13rvkpzu.pdf>.

УДК 631:368.914.2

JEL Classification: H75, G23

Володимир Рудик

Подільський державний аграрно-технічний університет,
вул. Шевченка, 13, м. Кам'янець-Подільський, 32300,

Хмельницька область, Україна

e-mail: rudyk_vk@meta.ua

к.е.н., доц., директор інституту бізнесу і фінансів

ФІНАНСОВІ ВІДНОСИНИ СУБ'ЄКТІВ ЗАГАЛЬНООБОВ'ЯЗКОВОГО НАКОПИЧУВАЛЬНОГО ПЕНСІЙНОГО СТРАХУВАННЯ В КОНТЕКСТІ НОВОГО ПЕНСІЙНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ

Анотація. У статті висвітлюються питання необхідності запровадження другого рівня вітчизняної пенсійної системи – загальнообов'язкового накопичувального пенсійного страхування і особливостей формування її інституціональної структури. Значна увага приділяється характеристиці основних суб'єктів другого рівня і особливостям формування фінансових відносин між ними. Основний акцент направлений на дослідження регулювання даних відносин через нормативну базу нового пенсійного законодавства, виділення пріоритету інтересів учасників накопичувальних пенсійних програм щодо захисту їхніх пенсійних активів. Враховуючи, що в нашій країні немає практичного досвіду функціонування другого рівня, важливо використати досвід використання накопичувального пенсійного страхування у сфері недержавного пенсійного забезпечення. На основі характеристики правової бази запровадження другого рівня дається оцінка діяльності його основних фінансових інститутів і їх впливу на формування ефективного механізму функціонування обов'язкової накопичувальної пенсійної системи.

Ключові слова: національне пенсійне законодавство, обов'язкове накопичувальне пенсійне страхування, компанії з управління активами, зберігачі, Накопичувальний пенсійний фонд.

Владимир Рудик

ФИНАНСОВЫЕ ОТНОШЕНИЯ СУБЪЕКТОВ ОБЩЕГОСУДАРСТВЕННОГО НАКОПИТЕЛЬНОГО ПЕНСИОННОГО СТРАХОВАНИЯ В КОНТЕКСТЕ НОВОГО ПЕНСИОННОГО ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВА

Аннотация. В статье освещаются вопросы необходимости внедрения второго уровня отечественной пенсионной системы – общеобязательного накопительного пенсионного страхования и особенностей формирования ее институциональной структуры

Rudyk V. (2013). Financial relations of mandatory accumulative pension insurance subjects in the context of new pension legislation in Ukraine [Finansovi vidnosyny sub"yektiv zahal'noobov'yazkovoho nakopychual'noho pensynoho strakhuvannya v konteksti novoho pensynoho zakonodavstva Ukrainy]. *Sotsial'no-ekonomichni problemy i derzhava - Socio-Economic Problems and the State* [online]. 8 (1), p. 228-237. [Accessed May 2013]. Available from: <<http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2013/13rvkpzu.pdf>>.

Особенное внимание уделяется характеристике основных субъектов второго уровня и особенностям формирования финансовых отношений между ними. Основной акцент направлен на исследование регулирования данных отношений через нормативную базу нового пенсионного законодательства, выделение приоритета интересов участников накопительных пенсионных программ в отношении защиты их пенсионных активов. Учитывая, что в нашей стране нет практического опыта функционирования второго уровня, важно использовать опыт накопительного пенсионного страхования в сфере негосударственного пенсионного обеспечения. Характеризуя правовую базу внедрения второго уровня, определяется оценка деятельности его финансовых институтов и их влияния на формирование эффективного механизма функционирования обязательной накопительной пенсионной системы.

Ключевые слова: национальное пенсионное законодательство, обязательное накопительное пенсионное страхование, компании с управления активами, хранители, Накопительный пенсионный фонд.

Volodymyr Rudyk

Podillya State Agrarian and Engineering University,
Shevchenko str., 13, Kamyanets-Podilskyi, 32300, Khmelnytskyi region, Ukraine

e-mail: rudyk_vk@meta.ua

Ph.D., Assoc. Prof., Director of the Institute of Business and Finance

FINANCIAL RELATIONS OF MANDATORY ACCUMULATIVE PENSION INSURANCE SUBJECTS IN THE CONTEXT OF NEW PENSION LEGISLATION IN UKRAINE

Abstract. *The article deals with the issues concerning to the implementation of the second level of the national pension system – mandatory accumulative pension insurance and the features of its institutional structure development. The special attention is paid to the characterization of the main subjects of the second level and to the peculiarities of the financial relations between them. The main emphasis is directed to the regulation study of these relations through regulatory framework of new pension legislation, and the participants' priority interests of the accumulative pension programs for the protection of their pension assets. Considering that in our country there is no experience in the second level operation, it is important to use the experience of accumulative pension insurance in the field of private pension system. The assessment of the main financial institutions and their influence on the effective mechanism of the mandatory accumulative pension system is given according to the regulatory framework characteristics of the second level.*

Keywords: *national pension legislation; mandatory accumulative pension insurance; asset management companies; savers; Accumulative pension fund.*

Актуальність проблематики. Ситуація, яка склалася на сьогоднішній день у сфері пенсійного забезпечення підтверджує необхідність подальшого проведення пенсійної реформи. Солідарна пенсійна система, яка формує перший рівень вітчизняної пенсійної системи не спроможна в повному обсязі забезпечити проведення пенсійних виплат. Сфера недержавного пенсійного забезпечення в нашій країні ще не набула достатнього розвитку, щоб надати дієву допомогу першому рівню.

В наукових колах домінує думка про те, що найближчим часом необхідно запроваджувати другий рівень національної пенсійної системи – загальнообов'язкове державне накопичувальне пенсійне страхування. Воно повинно розвантажити солідарну пенсійну систему і надати цілісності українській пенсійній моделі.

Серед питань запровадження другого рівня особливо важливим є формування його інституціональної структури. Одним із її елементів вважається створення оптимальних фінансових відносин між основними суб'єктами накопичувального пенсійного страхування. На реалізацію даних питань направлено нове пенсійне законодавство. У зв'язку з цим дослідження законодавчого регулювання даних відносин є актуальним і вимагає більш поглибленого вивчення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. До вивчення проблем реформування національної пенсійної системи залучається багато вітчизняних науковців, експертів, фахівців у сфері пенсійного страхування. Серед них варто відзначити О. Ковалю [8; 9], А. Федоренка [19], В. Ульянова [18], Н. Горюк [7], А. Путінцева [14], І. Ломанова [11], Є. Лібанову [13], М. Ткаченко [17]. У своїх наукових працях вони відмічають необхідність запровадження другого рівня, аналізують особливості його функціонування відповідно до українського пенсійного законодавства.

Значна увага дослідженню питань формування і розвитку системи пенсійного страхування в різних країнах приділяється з боку зарубіжних вчених. Заслужують на увагу наукові праці М. Джеймса [21], С. Брукса [21], В. Роїка [15], А. Соловйова [16], М. Вінера [6], Р. Вона [6], М. Рука [20], Е. Фултца [20], М. Свенчіцкі [17].

Невирішені раніше частини загальної проблеми. Ефективність запровадження і функціонування загальнообов'язкового державного накопичувального пенсійного страхування залежатиме від формування оптимальних фінансових відносин між суб'єктами другого рівня, від їх законодавчого регулювання. Прийнявши нове пенсійне законодавство, держава готує юридичну базу для створення нових інститутів системи обов'язкового накопичувального пенсійного страхування, їх взаємовідносинам з учасниками пенсійних програм, роботодавцями і відповідними державними органами. Вона регламентує їх діяльність, розробляє заходи щодо здійснення державного контролю. Враховуючи відсутність практичного досвіду функціонування таких інститутів і суб'єктів на другому рівні дане питання потребує більш детального теоретичного обґрунтування.

Постановка завдання. Дослідивши нове пенсійне законодавство необхідно охарактеризувати основні суб'єкти другого рівня національної пенсійної системи, проаналізувати формування фінансових відносин між ними, виявити особливості щодо умов зберігання і використання пенсійних активів їх учасників, обґрунтувати пропозиції щодо оптимізації даних відносин.

Виклад основного матеріалу дослідження. Враховуючи пріоритети соціальної політики в розвитку нашої держави, конституційне право громадян на соціальний захист [1], а також вимоги МОП [10] щодо формування загальноєвропейських соціальних стандартів, уряд країни зобов'язаний і надалі підвищувати розміри пенсій громадянам пенсійного віку. На сьогоднішній день вони значно нижчі не тільки від середньоєвропейських пенсій, але навіть і від пенсій більшості країн пострадянського простору.

Фінансова, демографічна і економічна ситуація в країні не найкраща, щоб проводити новий етап пенсійної реформи. Має місце процес старіння населення, збільшується питома вага пенсіонерів в загальній чисельності населення і відповідно зменшується частка працездатного населення, ускладнюється ситуація на ринку праці. За прогнозними розрахунками спеціалістів у пенсійній сфері, вже в 2025 році кожний працездатний громадянин буде утримувати одного пенсіонера [17].

У зв'язку з цим зростає фінансове навантаження на солідарну пенсійну систему, яка самостійно вже не спроможна вирішувати питання пенсійного забезпечення громадян. Це призводить до збільшення дефіциту бюджету Пенсійного фонду України, який виступає основним фінансовим інститутом першого рівня вітчизняної пенсійної системи.

Щоб своєчасно здійснювати виплати пенсій, залучаються значні кошти із Державного бюджету країни. Саме за рахунок нього у 2011 році був покритий дефіцит бюджету Пенсійного фонду України, який становив 71,7 млрд. грн. [12]. Це, в свою чергу, відволікає

державні фінансові ресурси із інших галузей економіки і ставить під загрозу виконання інших функцій держави.

На вирішення цієї проблеми українському суспільству необхідно знайти додаткові фінансові ресурси і успішно реалізувати новий етап пенсійного реформування. Одним із основних заходів подальшого реформування української пенсійної системи вважається запровадження загальнообов'язкової державної накопичувальної пенсійної системи. Практичне використання другого рівня повинно надати цілісності вітчизняній пенсійній системі, адже будуть функціонувати всі три рівні, які передбачаються національним пенсійним законодавством.

Важливими питаннями, які необхідно вирішити для запровадження накопичувальної системи пенсійного страхування в нашій країні виступають визначення і формування її інституційних основ. Оптимально сформована інституційна структура другого рівня пенсійного забезпечення повинна забезпечити ефективне функціонування національної пенсійної системи в цілому.

На думку вітчизняних фахівців інституційний підхід при запровадженні обов'язкового накопичувального пенсійного страхування передбачає визначення суб'єктів страхових відносин, їх якісну характеристику, формування взаємовідносин між ними, права, обов'язки і їх відповідальність.

Вивчення інституціональних засад запровадження і функціонування загальнообов'язкового накопичувального пенсійного страхування передбачає використання і аналіз законодавчої бази у сфері пенсійного страхування. На даний час функціонують наступні законодавчі документи, які регламентують використання накопичувальної пенсійної системи у національній пенсійній моделі: Закон України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» [2], Закон України «Про заходи щодо законодавчого забезпечення реформування пенсійної системи» [3].

Відповідно до чинного законодавства накопичувальна система пенсійного страхування базується на принципах нагромадження грошових ресурсів застрахованих осіб у Накопичувальному фонді та здійснення фінансування всіх необхідних витрат, пов'язаних з обслуговуванням договорів страхування довічних пенсій і одноразових виплат в порядку, передбачених законом [2, с. 376]. Вона передбачає громадянам працездатного віку накопичувати грошові кошти на своїх індивідуальних пенсійних рахунках і добровільно вкладати у різноманітні інвестиційні проекти з метою одержання інвестиційного доходу.

Важливим інституційним аспектом накопичувальної пенсійної системи є визначення суб'єктів страхових відносин в ній. Відповідно до нового пенсійного законодавства ними будуть виступати громадяни працездатного віку до 35 років, які підлягають загальнообов'язковому державному пенсійному страхуванню [3]. Крім них активну участь в другому рівні повинні приймати роботодавці, Накопичувальний пенсійний фонд, компанії з управління пенсійними активами, фінансові інститути, які займатимуться зберіганням пенсійних активів (зберігачі), а також інвестуванням їх в різноманітні інвестиційні програми. На рис.1. відображені основні суб'єкти накопичувальної системи загальнообов'язкового пенсійного страхування відповідно до чинного законодавства.

Всі суб'єкти накопичувальної пенсійної системи в тій чи іншій мірі взаємопов'язані і між ними формуються відповідні фінансові відносини в залежності від того, які функції вони виконують в ній. Між роботодавцями і працівниками, які є учасниками другого рівня, будуються відносини щодо співвідношення сплати страхових пенсійних внесків як в солідарну, так і в накопичувальну системи, визначається фінансове навантаження на дані групи суб'єктів в національній пенсійній моделі.

Особливо важливу роль, при запровадженні обов'язкових накопичувальних пенсійних програм, повинен відіграти Накопичувальний пенсійний фонд. Він буде виступати одним із основних фінансових інститутів другого рівня вітчизняної пенсійної системи.

Рис. 1. Суб'єкти накопичувальної системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування в Україні

Джерело: Власні розробки автора на основі вітчизняного пенсійного законодавства.

На початковому етапі запровадження обов'язкової накопичувальної пенсійної системи Накопичувальний пенсійний фонд буде здійснювати облік пенсійних коштів другого рівня, відкриваючи індивідуальні пенсійні рахунки для його учасників. Протягом перших двох років функціонування обов'язкового накопичувального пенсійного страхування він буде виконувати адміністрування з управління пенсійними активами за бажанням учасників з послідуною передачею цієї функції компаніям з управління пенсійними активами. Відповідно до чинного законодавства дані компанії відбираються за результатами конкурсу. Умови конкурсу також вказуються у вітчизняному пенсійному законодавстві [3].

Накопичувальний фонд буде існувати як цільовий позабюджетний фонд, адміністративне управління яким здійснюватиме виконавча дирекція Пенсійного фонду України. Її функції досить різноманітні і охоплюють широкий спектр питань, пов'язаних з використанням пенсійних активів учасників накопичувальної пенсійної системи. Виконавча дирекція здійснює організаційне та матеріально – технічне забезпечення роботи Ради Накопичувального фонду, відкриває розрахунковий рахунок даного фонду в обраному за конкурсом зберігачі. Під час функціонування накопичувальної пенсійної системи, виступаючи в ролі адміністратора Накопичувального фонду, вона буде формувати відносини, в тому числі і фінансові, з іншими суб'єктами другого рівня, а саме: з компаніями з управління активами, їх зберігачами, безпосередньо з учасниками накопичувальної пенсійної системи.

Компанії з управління активами повинні щодня подавати адміністратору пенсійного фонду інформацію про вартість пенсійних активів накопичувальної системи фонду, які перебувають в їх управлінні (рис. 2). Банки, що зберігають пенсійні активи, перевіряють правильність обчислення чистої вартості пенсійних активів накопичувальної системи, здійсненого адміністратором пенсійного фонду.

Прозорість накопичувальної пенсійної системи полягає в тому, що адміністратор зобов'язаний кожного дня розміщувати на веб-сайті пенсійного фонду інформацію про показник чистої вартості одиниці пенсійних внесків. Для цього він щодня повинен обчислювати чисту вартість пенсійних активів. Таким чином, громадяни, які є учасниками обов'язкової накопичувальної пенсійної системи, можуть оперативно одержувати інформацію про фінансовий стан своїх пенсійних активів і аналізувати динаміку зміни їхньої вартості.

Рис. 2. Фінансові відносини адміністратора пенсійного фонду із зберігачем, компаніями з управління активами і громадянами, учасниками накопичувальної пенсійної системи

Джерело: Власні розробки автора на основі вітчизняного пенсійного законодавства

Важливим суб'єктом в системі обов'язкового накопичувального пенсійного страхування виступають компанії з управління активами (КУА). Дані фінансові інститути основним завданням своєї діяльності ставлять – це надання розпорядження зберігачу щодо інвестування активів Накопичувального пенсійного фонду. КУА може бути обрана за конкурсом, якщо вона відповідає вимогам, визначеним у Законі України «Про заходи щодо законодавчого забезпечення реформування пенсійної системи» [3].

Розробляючи пенсійне законодавство по обов'язковій накопичувальній пенсійній системі уряд держави, в першу чергу, повинен враховувати інтереси громадян, які будуть її учасниками, захищаючи їхні пенсійні активи. У зв'язку з цим, в законодавчих документах також регламентуються фінансові відносини учасників другого рівня з компаніями з управління пенсійними активами. Їх зміст відображений на рис. 3.

Учасники другого рівня повинні оплачувати послуги компаніям, які будуть управляти їхніми пенсійними активами. В цих відносинах між даними суб'єктами важливе значення має встановлення оптимальної величини плати за ці послуги, щоб вона була прийнятна і вигідна для обох сторін. Національне пенсійне законодавство наголошує, що розмір оплати

таких послуг не може перевищувати сумарно 0,75% середньоарифметичного значення чистої вартості пенсійних активів другого рівня, що знаходяться в управлінні протягом року [3].

Рис. 3. Формування фінансових відносин між власниками пенсійних коштів(учасниками другого рівня) і компаніями з управління пенсійними активами

Джерело: Власні розробки автора на основі вітчизняного пенсійного законодавства

Для компаній з управління активами їхня діяльність буде оцінюватися учасниками накопичувальних пенсійних програм формуванням ефективного інвестиційного портфеля, який би захищав їхні пенсійні активи від різноманітних фінансових ризиків і приносив достатньо високі інвестиційні доходи. В залежності від того, в які види цінних паперів, або в інші інвестиційні продукти вкладають пенсійні активи КУА, оцінюється рівень їх чистої вартості і показники чистої вартості одиниці пенсійних активів. В цьому питанні важливе значення має професіоналізм і кваліфікація співробітників КУА, оперативне реагування на зміни, що відбуваються на фондовому ринку. Вони повинні постійно інформувати учасників другого рівня про динаміку зміни вартості їхніх пенсійних активів, давати пропозиції щодо оптимального і ефективного їх використання.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Підсумовуючи викладене слід зазначити, що для ефективного функціонування другого рівня національної пенсійної системи важливе значення має формування законодавчої бази для створення умов щодо ефективної діяльності його основних фінансових інститутів. Правове регламентування фінансових відносин між ними і учасниками накопичувальних пенсійних програм дасть змогу створити оптимальний механізм взаємовідносин в обов'язковій накопичувальній пенсійній системі.

Проаналізувавши основні фінансові інститути і групи суб'єктів, які можуть функціонувати і залучатися під час запровадження обов'язкової накопичувальної пенсійної системи, необхідно зазначити, що у їхніх взаємовідносинах за основу беруться інтереси

громадян, які є учасниками обов'язкової накопичувальної пенсійної системи. Навколо них і для задоволення їх інтересів формується діяльність всіх інших суб'єктів і фінансових інститутів системи другого рівня.

Прозорість і зрозумілість фінансових відносин між учасниками другого рівня повинна сприяти підвищенню довіри населення до накопичувальних пенсійних програм, формуванню ефективної системи захисту їхніх пенсійних активів, а також проведенню ефективного контролю з боку держави за діяльністю фінансових інститутів, що будуть їх обслуговувати.

Використана література:

1. Конституція України [Електронний ресурс]. Закон України від 28.06.1996р. №254к/96-ВР. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>.
2. «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» (із змінами і доповненнями) Закон України від 9 липня 2003 р. № 1058-IV. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>.
3. «Про заходи щодо законодавчого забезпечення реформування пенсійної системи» [Електронний ресурс]. Закон України №3668 – VI від 8.07.2011р. – Газета «Голос України» від 13 вересня 2011р. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
4. Указ Президента України «Про Національну комісію з цінних паперів та фондового ринку» від 23.11. 2011року. №1063/2011. – Режим доступу: <http://zakon2.Rada.gov.ua/laws/show/1063/2011>.
5. Указ Президента України «Про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг» від 23.11. 2011року. №1070/2011. – Режим доступу: <http://zakon.Rada.gov.ua/laws/show/1070/2011>.
6. Вінер Мітчел Дискусії навколо пенсійної реформи в Україні / Вінер Мітчел, Вон Роджер, В. Яценко // Україна: аспекти праці. – 2000. №1. – С.3-7.
7. Горюк Н. Пенсійна реформа в Україні: рух до обов'язкової накопичувальної пенсійної системи / Н. Горюк // Проект розвитку фінансового сектору / USAID. – Червень 2012. – С. 2-20. – Режим доступу: http://pension.kiev.ua/fjes_ua.pdf.
8. Коваль О. П. Інституціональні основи запровадження накопичувальної системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування / О. П. Коваль // Формування ринкових відносин в Україні. К., – 2010. № 11. – С. 205-210.
9. Коваль О. П. Місце і роль загальнообов'язкової накопичувальної складової в багаторівневій пенсійній системі України: антикризовий аспект / О. П. Коваль // Фінанси України. – 2012. – №6. – с.89-98.
10. Конвенція Міжнародної організації Праці №102 «про мінімальні норми соціального забезпечення» від 18.06.1952 р. – Режим доступу: www.liga.net.
11. Ломанов І. Додаткове пенсійне страхування / І. Ломанов // Вісник пенсійного фонду України. – 2009. – №3. – С. 20-23.
12. Офіційний веб-сайт Пенсійного фонду України. – Режим доступу: <http://www.pfu.gov.ua/control/uk/index>.
13. Пенсійна реформа в Україні: напрямки реалізації (колективна монографія) / За ред. Е.М.Лібанової. – Ін – т демографії та соціальних досліджень імені М. В. Птухи НАН України, 2010. – 270 с.
14. Путінцев А. Накопичувальну систему необхідно впроваджувати якнайшвидше / А. Путінцев // Вісник пенсійного фонду України. – 2009. – №3. –с. 12-13.
15. Роик В. Отечественная пенсионная система: причины и пути преодоления финансовой нестабильности / В. Роик // Человек и труд. – 2005. – №9. – С.36-42.
16. Соловьев А. Е. Финансовая система государственного пенсионного страхования в России / А. Е. Соловьев. – М.: Финансы и статистика, 2001. – 496 с.
17. Свенчіцкі М. Демографічні та фінансові передумови пенсійної реформи в Україні: Прогноз – 2050 / Свенчіцкі М., Ткаченко Л., Чапко І. – К.: Аналітично – дорадчий центр Блакитної стрічки, 2010. – 72 с.
18. Ульянов В. Питання накопичення / В. Ульянов // Вісник пенсійного фонду України. – 2009. – №6. – С. 20-21.
19. Федоренко А.В. Економічна складова накопичувальної пенсійної системи / А.В. Федоренко // Фінанси України. – 2011. – №12. – С. 89-98.
20. Фултц Елейн, Рук Мариус. Пенсійна реформа в Центральній та Східній Європі: нові дані щодо реструктуризації національних систем пенсійного забезпечення в окремих країнах / Міжнародна організація праці. Бюро для країн Центральної та Східної Європи: Звіт 25. – Будапешт, 2000. – 32 с.
21. E. James, S. Brooks. The Political Economy of Structural Pension Reform// The Political Economy of Pension Reform. For presentation at World Bank Research Conference. Sep14-15, 1999. P.5-16, 29-36. – Режим доступу: www.worldbank.org.

REFERENCES

1. The Constitution of Ukraine. Law of Ukraine 28.06.1996r. number 254k/96-VR [*Konstytutsiya Ukrainy. Zakon Ukrainy vid 28.06.1996r. No 254k/96-VR*], available at: www.rada.gov.ua.
2. On Mandatory State Pension Insurance (as amended), Law of Ukraine on July 9, 2003 No 1058-IV [*Pro zahal'noobov'yazkove derzhavne pensiyne strakhuvannya (iz zminamy i dopovnennyamy) Zakon Ukrainy vid 9 lypnya 2003 r. No 1058-IV*], available at: www.rada.gov.ua.
3. Measures to ensure the legislative reform of the pension system. Law of Ukraine No 3668-VI of 8.07.2011r. – The newspaper Voice of Ukraine dated 13 September 2011 [*Pro zakhody shchodo zakonodavchoho zabezpechennya reformuvannya pensiynoi systemy. Zakon Ukrainy No 3668 –VI vid 8.07.2011r. – Hazeta Holos Ukrainy vid 13 veresnya 2011r*], available at: <http://zakon.rada.gov.ua>.
4. Decree of the President of Ukraine On the National Commission on Securities and Stock Market from 23.11. 2011. No 1063/2011 [*Ukaz Prezydenta Ukrainy Pro Natsional'nu komisiyu z tsinnykh paperiv ta fondovoho rynku vid 23.11. 2011roku. No 1063/2011*], available at: <http://zakon.rada.gov.ua>
5. Decree of the President of Ukraine "On the National Commission, which performs state regulation of financial services markets" from 23.11. 2011. No 1070/2011 [*Ukaz Prezydenta Ukrainy Pro Natsional'nu komisiyu, shcho zdiysnyuye derzhavne rehulyuvannya u sferi rynkiv finansovykh posluh vid 23.11. 2011roku. No 1070/2011*], available at: <http://zakon.Rada.gov.ua/laws/show/1070/2011>.
6. Viner Mitchel, Von Rodzher, Yatsenko V. Dyskusiya around pension reform in Ukraine [*Viner Mitchel, Von Rodzher, Yatsenko V. Dyskusiya navkolo pensiynoi reformy v Ukraini*], Ukrayina, aspekty pratsi – Ukraine, aspects of labor, 2000, No 1, pp. 3-7.
7. Horyuk N. Pension reform in Ukraine, the movement to the mandatory funded pension system [*Pensiyna reforma v Ukraini, rukh do obov'yazkovoyi nakopychuval'noyi pensiynoi systemy*]. Proekt rozvytku finansovoho sektoru, USAID – Financial Sector Development Project, USAID, June 2012, pp. 2-20, available at: http://pension.kiev.ua/fijes_ua.pdf.
8. Koval' O.P. Institutional framework the accumulation system of compulsory state pension insurance [*Instytutsional'ni osnovy zaprovadzhennya nakopychuval'noyi systemy zahal'noobov'yazkovoho derzhavnoho pensiynoho strakhuvannya*]. Formuvannya rynkovykh vidnosyn v Ukraini – Formation of market relations in Ukraine, Kyiv, 2010, No 11, pp. 205-210.
9. Koval' O.P. Place and role of mandatory funded component in the multi-pillar pension system of Ukraine: crisis aspect [*Mistse i rol' zahal'noobov'yazkovoyi nakopychuval'noyi skladovoyi v bahatorivneviy pensiynyi systemi Ukrainy: antykryzovyy aspekt*]. *Finansy Ukrainy – Finance Ukraine*, 2012, No 6, pp. 89-98.
10. International Labour Organization Convention № 102 "Minimum Standards of Social Security" from 18.06.1952r [*Konventsiya Mizhnarodnoyi orhanizatsiyi Pratsi No 102 «pro minimal'ni normy sotsial'noho zabezpechennya» vid 18.06.1952r*], available at: www.liga.net.
11. Lomanov I. Supplementary Pension Insurance [*Dodatkovye pensiyne strakhuvannya*]. *Visnyk pensiynoho fondu Ukrainy – Bulletin Pension Fund of Ukraine*, 2009, No 3, pp. 20-23.
12. Official web, site of the Pension Fund of Ukraine [*Ofitsiyyny veb, sayt Pensiynoho fondu Ukrainy*], available at: <http://www.pfu.gov.ua/control/uk/index>.
13. Pension reform in Ukraine: the directions of (monograph) [*Pensiyna reforma v Ukraini: napryamky realizatsiyi (kolektyvna monohrafiya)*]. Ed. E.M.Libanovoyi , Institute for Demography and Social Studies of M.V. Ptukhy NAS of Ukraine, 2010, p. 270.
14. Putintsev A. Funded system should be introduced as soon as possible [*Nakopychuval'nu systemu neobkhidno vprovadzhuvaty yaknayshvydshe*]. *Visnyk pensiynoho fondu Ukrainy – Bulletin of the Pension Fund of Ukraine*, 2009, No 3, pp. 12-13.
15. Roik V. Patriotic pensyonnaya System: Causes and path overcoming fynansovoy nestablynosti [*Otechestvennaja pensionnaja sistema: prichiny i puti preodolenija finansovoy nestabil'nosti*]. *Chelovek i trud – Man and labor*, 2005, No 9, pp. 36-42.
16. Solov'ev A.E. [Finansovaja sistema gosudarstvennogo pensionnogo strahovanija v Rossii]. Moscow, *Finansy i statistika – Finance and Statistics*, 2001, p. 496.
17. Svyenchitski M., Tkachenko L., Chapko I. Demographic and financial conditions of the pension reform in Ukraine, Forecast – 2050 [*Demohrafichni ta finansovi peredumovy pensiynoi reformy v Ukraini, Prohnoz – 2050*]. Kyiv, *Analitychno – doradchyy tsentr Blakytynoyi strichky – Analytical – Blue Ribbon*, 2010, p. 72.
18. Ul'yanov V. Question accumulation [Pytannya nakopychennya]. *Visnyk pensiynoho fondu Ukrainy – Vestnik Pension Fund of Ukraine*, 2009, No 6, pp. 20-21.
19. Fedorenko A.V. The economic component of a funded pension system [*Ekonomichna skladova nakopychuval'noyi pensiynoi systemy*]. *Finansy Ukrainy – Finance Ukraine*, 2011, No 12, pp. 89-98.
20. Pension Reform in Central and Eastern Europe: new data on the restructuring of national pension systems in some countries [Fulfts Eley, Ruk Maryus. *Pensiyna reforma v Tsentral'niy ta Skhidniy Yevropi: novi dani shchodo restrukturyzatsiyi natsional'nykh system pensiynoho zabezpechennya v okremykh krayinakh*]. *Mizhnarodna*

orhanizatsiya pratsi. Byuro dlya krayin Tsentral'noyi ta Skhidnoyi Yevropy, Zvit 25 – International Labour Organization. Office for Central and Eastern Europe, Report 25, Budapesht, 2000, p. 32.

21. E. James, S. Brooks. The Political Economy of Structural Pension Reform. The Political Economy of Pension Reform. For presentation at World Bank Research Conference. Sep14-15, 1999, pp. 5-16, 29-36. available at: www.worldbank.org.

Рецензія: д.е.н., проф. Чикуркова А. Д.

Reviewed: Dr., Prof. Chykurkova A. D.

Received: February, 2013

1st Revision: March, 2013

Accepted: April, 2013

